

УДК: 32.323.327

DOI 10.33514/1694-7851-2022-4-117-120

Утуров К.

филос. илим. док., проф.

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Арыпбекова К.Б.

филос. илим. канд., доц. м.а.

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Утуров К.

док. филос. наук, проф.

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

Арыпбекова К.Б.

канд. филос. наук, и.о. доц.

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

Uturov K.

Doctor of Philosophy, Professor

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

Arypbekova K.B.

Candidate of Philosophical Sciences, Acting Associate Professor

Kyrgyz State University named after I. Arabaev

СВЕТТИК ЖАНА ДИНИЙ БИЛИМ БЕРҮҮДӨГҮ ЦИФРАЛЫК КОНВЕРГЕНЦИЯ**ЦИФРОВАЯ КОНВЕРГЕНЦИЯ В СВЕТСКОМ И РЕЛИГИОЗНОМ ОБРАЗОВАНИИ****DIGITAL CONVERGENCE IN SECULAR AND RELIGIOUS EDUCATION**

Аннотация: Бул макалада светтик жана диний билим берүүдө класс - сабак системасынын ордуна цифралык педагогикалык технологияларды колдонуп, онлайн сабак формасын колдонуу учурдун талабы экендигин эске алуу сунушталат. Светтик билим берүү менен диний билим берүүнүн, конвергациялоого цифралык педагогикалык технология көмөкчү боло алат.

Негизги сөздөр: цифралык технология, конвергенция, билим берүү, светтик жана диний билим берүү, педагогика, цифралык педагогикалык технология, конвергенция.

Аннотация: В статье описываются возможности применения в светском и религиозном образовании цифровых педагогических технологий и проведения уроков в онлайн форме. Следует указать на то, что в светском и религиозном образовании цифровая педагогическая технология является причиной конвергационного процесса.

Ключевые слова: цифровая технология, конвергенция, образование, светское и религиозное образование, цифровая педагогическая технология.

Annotation: The article describes the possibilities of using digital pedagogical technologies in secular and religious education and conducting lessons in online form. It should be pointed out that in secular and religious education, digital pedagogical technology is the cause of the convergence process.

Keywords: digital technology, convergence, education, secular and religious education, digital pedagogical technology.

Кыргыз Республикасында билим берүү көйгөйлөрү, анын ичинде диний билим берүү тармагы эгемендүүлүктүн отуз жылында чечилбей, транзиттик абалда келе жатат. Ошондуктан бүгүнкү күнү да светтик жана диний окуу жайларында орчундуу реформаларды жасоо, туруктуу өнүгүү стадиясына өтүү учурдун өтө актуалдуу талабы болууда.

Өзгөчө негизги мектептерде окуучуларга дин тарыхы же маданияты боюнча жаңы сабактарды киргизүү алдында биздин окуучулардын жылдык саат көлөмү, чен-өлчөмдөрү өтө чоң экендиги байкалып, кээде учурдун конъюктурасына байланыштуу көптөгөн жаңы сабактар киргизилип, педагогикалык «жаңылыштыктар» болуп жатканына дуушар болуудабыз. Агартуу тармагындагы социалдык күтүүлөр ишке ашпай педагог-агартуучулар, окумуштуу интеллектуалдардын арасында билим берүү тармагындагы реформаларга ишенбестик менен кароого шарт түзүүдө. Биздин негизги максатыбыз ушундай реформалар башталар мезгилде окутуу технологиясына мезгилдин жаңы формаларынын бири аны цифралоо аркылуу классикалык класс-сабак системасын цифралык педагогикалык технология аркылуу светтик жана диний билим берүү ортосунда конвергенция феноменин колдонуу ишке ашыруу болуп саналат.

Светтик билим берүүдө цифралык педагогикалык технологиянын маани-маңызы азыркы учурда өтө актуалдуу мүнөзгө өттү. Мындай актуалдаштыруунун эң кийинки мезгилде аралыктан окуу жана онлайн сабак өтүүлөр өтө күчтүү стимул болду. Чындыгында аралыктан окуу (дистантное обучение) жана сабакты онлайн өтүүдө айырмачылыктар жана окшоштуктар бар.

2021-жылдын 11-ноябрында Бишкек шаарында Кыргыз Республикасынын Дин иштери боюнча мамлекеттик комиссиясы жана Кыргызстан мусулмандарынын диний башкармалыгы тарабынан уюштурулган «Азыркы коомдогу ислам дининин баалуулуктарынын орду жана ролу» аталыштагы форум болуп андагы негизги маселелердин бири диний билим берүү багыты болду. Форумдун резолюциясында «...диний билим берүү багытын колдоого алуу жана өркүндөтүү» зарылчылыгы жалпыланып көрсөтүлгөн. Диний билим берүүнүн дагы бир конкреттүү, заманбап жолу катары биз тараптан резолюцияга диний билим берүүдө цифралык педагогикалык технологиянын артыкчылыктарын колдонуу сунуш кылынган болчу.

XXI кылымдын башталышына чейин өзгөчө мектептеги окутуу системасында «класстык – сабак» формасы негизги орунду ээлеп келди. Ал тургай жогорку окуу жайларында да ушул эле системасынын модернизацияланган формасы (Группа-лекция) колдонулуп келди жана дагы эле колдонулууда.

Илимий булактарда бул «системаны» чех философу жана гуманист-педагогу Ян Амос Каменский (1592–1670) негиздеген деп көрсөтүлөт [1, 2, 3, 4]. Ал XVII кылымда азыркы педагогиканын, дидактиканын жана билим берүү системасын негиздөөчү катары эсептелинет.

Коменскиге чейин индивидуалдык билим берүү орун алса анын «Великая» дидактикасынан кийин топ, класс түрүндө жаш курагына ылайыкталып сабак формасы киргизилди. Коменскийдин пикири жана оюу боюнча педагог окуучуларды өз алдынча ой жүгүртүүсүн өнүктүрүү жөндөмдүүлүккө иш алып баруусу биринчи орунга коюлган. Ошондуктан Коменскийдин дидактикалык эмгектерине таянган билим берүүнүн теориясы бүгүнкү күндө да актуалдуу. Бирок төрт жүз жыл мурда түзүлгөн теория бүгүнкү цифралоо жана жасалма интеллект колдонууга заманга доорго же мезгилге жана анын жаны талаптарына толук татыктуу шайкеш келеби деген суроо туулат.

Илимдин, техниканын жана технологиялардын өзгөрүп өсүшү, адам жашаган чөйрөдө өтө олуттуу өзгөрүүлөрдү жаратты. Демек шартка жараша «эски» класс-сабак системасында өзгөрүүгө, жаңы педагогикалык технологияларга өтүшү мыйзам ченемдүү көрүнүш. Азыркы учурда педагогикалык технологиянын жаңы формасы цифралык педагогикалык технологиянын же башкача айтканда сан-ариптик педагогикалык технологиянын «кеңири» тарала жана анын динамикалуу өзгөрүп жакшырып жаткандыгын көрүп жатабыз.

Улуу философ жана математик Пифагор мындан эки жарым миң жыл мурда айткандай «дүйнөнү сандар башкарган» [5] заман келди. Азыркы күндө адамзаттын бардык иш-аракети

цифралаштыруу (санариптештирүү) менен тыгыз байланышып, жашоо органикалык түрдө цифралык техника жана технология менен тыгыз байланышты. Демек учурдун талабы боюнча негизги мектептерде да диний багыттагы сабактарды (илимдерди) светтик илимдер сыяктуу эле цифралык педагогикалык технологияларды колдонуп окутуу зарылчылыгы пайда болууда.

Азыркы мезгилдеги билим берүүнүн санариптик алгоритминин ачык артыкчылыгы же плюсуна өз алдынча иштөөнү үйрөнүүсү, кагаз менен иштөөнүн жоктугу, өтө керектүү убакытты үнөмдөө, мугалимдердин ишин кыйла жеңилдетүү ж.б. келечектин модели боло турганынан кабар берет [6].

Педагогдордун, практик – мугалимдердин, психологдордун биргелешкен активдүү иштери санариптик билим берүү технологиясынын өсүшүнө зарыл шарт боло алат.

Окуучулардын жаш өзгөчөлүктөрүн эске алуу, жазууга үйрөнүү көйгөйлөрү, көрүү жана майда моториканын өзгөрүштөрү санариптик окутуу технологиясынын негизги кемчиликтеринин (минустарынын) башатында жатат [7, 8].

Пандемия шартында биздин Кыргыз Республикасында санариптик педагогикалык технологиянын айрым компоненттерин пайдалануу жагдайын карап көрөлү.

Коронавирус пандемиясы окуучулары мектептен аргасыз таратып онлайн окутууну уюштурууга түрткү болду. Аралыктан окутуу сан-арип б.а. цифралык технологиялар аркылуу ишке ашырылат. Ушундай дээрлик кризистик абалда билим жана илим министрлиги окуучуларды аралыктан окутуу боюнча чукул жана белгилүү деңгээлде эффективдүү иш-чараларды уюштура алды. Элеттик мугалимдерден баштап Кыргызстандын бүткүл мугалимдер жамааты бул акцияга активдүү катыша баштады. Бул кыргызстандагы сан-ариптештирүү иш-чараларын да өз учурунда баштагандыгын ачык айкын далилдеди.

Дүйнөгө таанылган белгилүү окумуштуулар жана көрүнүктүү адистер азыркы күндө билим берүүнү цифралаштыруунун оң жана терс жактары бар экендигин ачык далилдешти. Сөзүбүз кур болбосун үчүн конкреттүү педагогдор жана методисттер, окумуштуулар Москвадагы электрондук мектеп жөнүндө жалпысынан цифралык билим берүү боюнча аргументтүү пикирлерин илимий – педагогикалык басылмаларда жарыялашты. Андай билим берүүдө көптөгөн терс факторлор бар деп саналат.

Цифралык билим берүү боюнча Европалык жана Америкалык өлкөлөрдө кенири талкуулар жүрүүдө. Электрондук мектептерди иштетүү «катостропикалык натыйжа берет» деп да күтүлүүдө. «Технологиялык гиганттар» E-bai, Google, Yahoo, Hewlett-PAKARD ж.б. иштеген кызматкерлер технологиялык продукциялары бүткүл дүйнөдө колдонулганына карабастан өздөрүнүн балдарына компьютердин экранынан жана интерактивдүү доскадан эмес эски жыгач доскадан жана бор, кагаз, ручка менен билим алуусун сурамжылоодо ачык билдиришкен. Googleда иштеген жогорку даражалуу адис Алан Игл журналисттин суроосуна «менин кызым 5-класста окуйт. Анын окуусуна App же iPad математика же китеп окуусуна жардам берет деген күлкү келтирген сөздөр» деп жооп берген. Ага ал менин балдарым түнү жана дем алыш күндөрү такыр колдонушпайт жана бөлөк убакыттарда да чектүү пайдаланышат деп жооп берген. Ушул сыяктуу суроолор бөлөк көрүнүктүү (гуру) адистерге да берилген. Алардын да жооптору жогоркулардай болуп чыккан. Демек кыскача жалпы жыйынтык жасасак билим берүүнү цифровизациалоонун терс белгилүү деңгээлде зыяндуу таасири бар деген жыйынтыкка келебиз.

Ушул эле учурда цифралык педагогикалык технологиянын көптөгөн позитивдик факторлору бар. Аларга окуучулардын өз алдынча иштөө жөндөмдүүлүгүн калыптандыруу, педагогдун зарылчылыгынын жоктугу, компьютерде бардык окуу китептери жана пособиелердин бардыгы, жумушчу дептерлердин ордуна планшеттер, электрондук журнал жана күндөлүктөр, ар бир окуучуга электрондук досье жана үй бүлөө тарабынан текшерүү мүмкүнчүлүгү, кагаз менен иштебөө, экономия (китеп, дептер, ручка, канцелярдык товарлар) жана алдынкы технологияларга б.а. келечекке кадамдар болуп саналат.

Россиянын негизги мектептеринде диний билим берүү көйгөйү биротоло чечиле элек. Аны биз ар түрдүү аталыштагы сабактардын жылдар ичинде өзгөрүп мектептерге

сунушталып жаткандыгынан эле байкоого болот. Мисал катары кандай сунуш кылынган сабактарга төмөнкүлөр кирет: Основы мировых религиозных культур (православие, ислам, буддизм, иудаизм), основы религиозных культур и светской этики, основы духовно – нравственной культуры народов России, 2020-жылдан баштап «Основы мировых религиозных культур» деген сабактар мектептерге сунушталууда.

Россияда светтик жана диний билим берүүнүн өз ара аракеттери көйгөйлөрү илимий чөйрөдө кеңири талкуудан өтүүдө. Кыргызстанда «дин маданияты», «диндер тарыхы» же адеп ахлак (этика) менен байланышкан сабактар сунушталышы азырынча чечиле элек маселе боюнча калууда.

Цифралык технологиялардын исламга тийгизген таасирин Dail F.Eikelman «Актуализация ислама в цифровую эпоху» аттуу макаласында жарыялаган [9]. Бул илимий макалада цифралоштурууга оң жана терс мамиле жасагандар бар экендиги, ал эми жалпысына цифралоштуруу мезгили мусулмандарды да азыркы мезгилдин бул феноменине чоң маани берип көңүл бургандыгынан кабар берет.

Жалпысынан билим берүү философиясында жаңы жана келечекте өтө перспективдүү философиялык жана педагогикалык изилдөөлөрдү өз ичине кармаган жаңы тармактар мыйзам ченемдүү мүнөздө пайда боло баштады. Алардын келечек эң негиздүүсү цифралык педагогикалык технология менен тыгыз байланышкан деп эсептейбиз.

Жыйынтык

Светтик жана диний билим берүүдө:

1. Коомдун активдүү инсанын калыптандырууда цифралык технологияларды колдонуу учурдун негизги талаптарынын бири;
2. Цифралык технологиялар окуучулардын (студенттердин) нравалык баалуулуктарын жана улуттук-маданий өздүк аң-сезим калыптандырууда зарыл;
3. Этностордун жана конфессиялардын ортосунда өз ара коммуникация жана кызматташууда, экстремизм жана терроризмге каршы күрөшүүдө цифралык технологиялар оң таасирин тийгизет;
4. Цифралык педагогикалык технологиялардын светтик жана диний билим берүүдө педагогикалык потенциалы чоң.

Колдонулган адабияттар:

1. История образования и педагогической мысли: Учеб. Для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Изд-во ВЛАДОС–ПРЕСС, 2003. – 352 с.
2. Коменский, Я.А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский. – В 2-х т. Т.1. – М.: Педагогика, 1982.
3. Коменский, Я.А. Избранные педагогические произведения / Я.А. Коменский. – В 2-х т. – Т. 2. – М., 1982.
4. Коменский, Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский. – М.: Уч.пед.издат., 1955.
5. Fritz K. Von. Pythagoras, RE24, 1963, col. 171-203.
6. Концепция внедрения систем электронного дистанционного обучения в деятельность образовательных учреждений Российской Федерации. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.openclass.ru>
7. Как будет развиваться электронное обучение в России? Электронный адрес. Режим доступа: <http://www.menobr.ru>.
8. Пьянкова Н.Г., Матвиюк В.М. Влияние глобальной сети интернет на психику подростков // Научно-методический электронный журнал Концепт. – 2014. – №30. – С. 36–44 (дата обращения: 04.06.2019).

Рецензент: пед. илим. канд., доц. м.а. Сегизбаева Н.К.